

www.humak.fi

Opinnäytetyö

**”Miten meni noin niin kuin
nuorten omasta mielestä?”**

Evaluaatiotutkimus nuorten kokemuksista Nuorilta nuorille ja
Innostu! Innosta! (2004-2010) hankkeissa toimimisesta

Anne Mikkola

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
(210 op)

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijät: Anne Mikkola

Opinnäytetyön nimi: ”Miten meni noin niin kuin nuorten omasta mielestä?” Evaluaatiotutkimus nuorten kokemuksista Nuorilta nuorille ja Innostu! Innosta! (2004-2010) hankkeissa toimimisesta
Sivumäärä: 33 ja 4 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Sirpa Ali-Melkkilä

Työn tilaaja(t): Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, Sinikka Korpela

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry on valtakunnallinen asiantuntija- ja kansalaisjärjestö, jonka Terveys ry, Elämä On Parasta Huumetta ry ja Elämäntapaliitto ry perustivat vuonna 2012. Terveys ry toteutti vuosina 2004-2010 kaksoishankkeet Nuorilta nuorille ja Innostu! Innosta!. Hankkeet toteutettiin ympäri Suomea paikallisryhmissä, joissa osallistujina oli 13-18-vuotiaita nuoria ja aikuisia ammattilaisia. Hankkeiden tuotoksena kehitettiin päihitteettömyyttä edistävä, yhteisöllinen Pää edellä -toimintamalli.

Pohjana ehkäisevän päihdetyössä on rakenteiden vahvistaminen. Olemme toimineet pitkään ylätasolla ja tarjonneet yleistiedon perusmateriaalia. Sosiaalipedagogisella työotteella on luontevaa tehdä kasvatuksellista ehkäisevää päihdetyötä koulu-, nuoriso-, sosiaali- ja terveystaluuissa. Nyt on oikea aika ottaa nuoret mukaan aktiivisiksi toimijoiksi, lisätä päihteiltä suojaavia tekijöitä ja antaa yhteinen osallisuuden kokemus sekä nuorille että aikuisille.

Tässä kehittämistyössä tutkin sekä osallistuneiden nuorten kokemuksia hankkeessa toimimisen hyödyistä että heidän arviotaan toiminnan arvoista ja vaikutuksista. Nuoret ovat tämän kehittämistyön tekovaiheessa 25-30-vuotiaita.

Aineiston keräsin kyselylomakkeella, kahdella ryhmähaastattelulla ja hankkeissa toimineiden asiantuntijakeskusteluilla. Selvitin osallistuneiden nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen kokemuksia sekä heidän ajatuksiaan hankkeiden alkutilanteesta, jolloin lähtivät murrosikäisinä mukaan ehkäisevän päihdetyön hankkeeseen. Ryhmähaastatteluuissa painotin anonymia ja turvallista keskustelutilannetta. Keskustelut muodostuivat hyvin tunteikkaiksi. Nuoret kokivat hankkeissa toimimisessa vahvan koherenssin, eli elämäntalun tunteen kasvua. Merkitykselliseksi arvioitiin aikuisten antamaa tuki, mitä murrosikäisenä tarvitaan.

Tavoitteeni täyttyi ja selvitin, miten osallisuuden kokemus hankkeissa on vaikuttavaa toimintaa ja laadukasta ehkäisevää päihdetyötä. Vielä aikuisenakin nuoret muistelevat miten hankkeessa toimiminen oli itsetuntoa ja osallisuutta vahvistava kokemus. Suosituksena on, että aikuiset ja nuoret toimivat ehkäisevän päihdetyön toiminnan suunnittelijoina ja toteuttajina yhdessä, arvostaen jokaisen asiantuntijuutta; nuoret oman elämänsä ja aikuiset oman ammattinsa.

Konkreettisenä esimerkkinä EHYT ry:n kannattaa päivittää tämän päivän logoilla ja graafiseen ilmeeseen Terveys ry:n aikana kehitetty ehkäisevän päihdetyön Pää edellä -toimintamalli. Sosiaalipedagoginen teoriakehys toimii ehkäisevässä päihdetyössä ja vaikuttaa pitkälle aikuisuuteen asti.

Tämänkaltaisen evaluaatiotutkimus nostaa esiin pitkällä aikajänteellä toimintaan osallistumisen hyödyt ja voi olla osaltaan vahvistamassa tulevissa hankkeissa sekä toiminnan suunnittelussa sosiaalipedagogisen ja osallistavan työotteen huomioimista ja merkitystä.

Asiasanat: ehkäisevä päihdetyö, nuoret, osallisuus, yhteisöllisyys

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Civic Activities and Youth Work

Author: Anne Mikkola

Title: "What do the youths themselves think about it?" An evaluation study of the experiences of the adolescents participating in the projects Nuorilta nuorille and Innostu! Innosta! (2004-2010).

Number of Pages: 33 and 4 attachment pages

Supervisor(s): Sirpa Ali-Melkkilä

Subscriber(s): The Finnish Association for Substance Abuse Prevention EHYT ry, Sinikka Korpela

The Finnish Association for Substance Abuse Prevention EHYT ry is a national, non-governmental specialist organization, which was founded by Terveys ry, Elämä on parasta huumetta ry and Elämäntapaliitto ry in 2012. Terveys ry executed two connected projects, Nuorilta nuorille and Innostu! Innosta!, during the years from 2004 to 2010. The projects were executed in localized groups around Finland. The participants included both adolescents from 13 to 18 years of age as well as adult professionals. As a result of these projects a communal Pää edellä operating model was developed to promote sobriety.

The basis is to strengthen the structures of preventive social work with substance users. We have operated on the upper level and offered basic material for general knowledge. Social pedagogical angle is natural in educational preventive social work with substance users in schools as well as in youth, social and health services. Now is the right time to include adolescents as active participants, to increase factors that shield from substance use and to give a common experience of participation for the adolescents and the adults.

In this development research I study both the experiences of the adolescents of the benefits of participating in the projects as well as their evaluation of the values and effects of the operation. During the conducting of this development research the adolescents are from 25 to 30 years of age.

I collected the material from a questionnaire, two group interviews and specialist conversations with participants of the projects. I examined the experiences of participation and influence of the adolescents that participated in the projects, as well as their thoughts on the situation in the beginning of the projects when they joined a project of a preventive social work with substance users as pubescents. In the group interviews I emphasized anonymous and safe conversation. The conversations turned out very emotional. The adolescents experienced that participating in the projects enforced the growth of a strong coherence, that is the growth of a feeling of being in control of one's life, and support from adults is important for pubescents.

I accomplished my objective and ascertained how participation is effective and contributes to a quality preventive social work with substance users. Even as adults the adolescents reminisce how participating in the projects as an experience strengthened their self-esteem and feeling of involvement. A recommendation is that adults and adolescents work together while designing and implementing projects and proceedings for preventive social work with substance users and appreciate everyone's expertise – adolescents in their own lives and adults in their own profession.

As a concrete example it would be profitable for EHYT ry to update the Pää edellä operating model for preventive social work with substance users developed during Terveys ry with a current logo and graphic look. Social pedagogical theoretical framework is effective in preventive social work with substance users and its effects last until adulthood.

Keywords: Substance Abuse Prevention, adolescents, participation, communality

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ	7
2.1	Sosiaalipedagoginen viitekehys ehkäisevässä päihdetyössä.....	9
2.2	Osallisuus ehkäisevässä päihdetyössä.....	10
2.3	Asiantuntijana ehkäisevässä päihdetyössä	11
3	HANKKEISSA KEHITELTY PÄÄ EDELLÄ -TOIMINTAMALLI	13
3.1	Pää edellä toimintamallin tavoitteet	13
3.2	Pää edellä toimintamallin toimintaperiaatteet	14
4	KEHITTÄMISTYÖSSÄ KÄYTETYT MENETELMÄT	16
4.1	Kyselylomake	16
4.2	Ryhmähaastattelu.....	18
4.3	Aineiston sisällönanalyysi	18
5	TULOKSET	20
5.1	Kyselyn tulokset.....	20
5.2	Ryhmähaastattelun tulokset.....	24
5.3	Yhteenveto tuloksista.....	28
6	POHDINTA.....	29
6.1	Keskeisimmät tulokset ja johtopäätökset	29
6.2	Suosituksset.....	29
6.3	Jalkauttamissuunnitelma	31
6.4	Kehittämistyön arviointi.....	32
	LÄHTEET	34
	LIITTEET	36

1 JOHDANTO

Nuorilta nuorille ja Innostu! Innosta! -hankkeet vuodesta 2004 vuoteen 2010 toteutettiin onnistuneesti Terveys ry:n toimesta. Hankkeen tuotoksena kehitettiin päihdetömyyttä edistävä, yhteisöllinen Pää edellä -toimintamalli. Paikallisryhmien toiminta oli hankkeen perustana. Paikalliset ryhmät selvittivät, millainen ilmiö nuorten päihdeidenkäyttö on kyseisellä alueella. Tämän perusteella toiminnalle asetettiin tavoitteita, toimittiin yhdessä ja lopuksi arvioitiin koko prosessia. Ryhmät koostuivat sekä aikuisista että paikallisista nuorista, sillä hankkeissa nuoret nähtiin tärkeänä resursina ehkäisevässä päihdetyössä. (Leimio-Reijonen 2010b, 5.)

Opinnäytetyön tilaajana toimii Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, jatkossa EHYT ry, joka aloitti toimintansa vuonna 2012, kun Elämä On Parasta Huumetta ry, Elämäntapa-liitto ry ja Terveys ry fuusioituivat. Tässä kehittämistyössä tutkin sekä osallistuneiden nuorten kokemuksia hankkeessa toimimisen hyödyistä että heidän arviotaan toiminnan arvoista ja vaikutuksista. Analysoin ja tulkitsen tutkimusaineistoani osallisuuden ja vaikuttamisen näkökulmista. Teoriatausta on rakentunut sosiaalipedagogiikan perusteista: avoimesta vuorovaikutuksesta, jokaisen osallisuuden tukemisesta, yhteisöllisyydestä, tekemisestä, olemassa olevasta tiedosta ja käytännöstä sekä jokaisen ihmisen, yhteisön ja yhteiskunnan huomioimisesta (Nivala & Ryyänen 2019, 190).

Yhteensä Pää edellä -toimintamallia oli mukana kehittämässä 140 nuorta ja tässä opinnäytetyössä tavoittelun viimeisessä hankkeessa mukana ollutta 80 nuoren kohdejoukkoa. Paikalliset ryhmät olivat heterogeenisiä, iältään 13–18 vuotiaita tyttöjä ja poikia eri paikkakunnilta (Leimio-Reijonen 2010b, 10-12). Tämän kehittämistyön tekovaiheessa nuoret olivat 25-30 vuotiaita.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia kokemuksia nuorilla on Nuorilta nuorille ja Innostu! Innosta! -hankkeissa toimimisen hyödyistä sosiaalipedagogisesti ja osallisuuden näkökulmista?
2. Miten nuoret arvioivat hankkeiden toiminnan arvon ja vaikutuksen ehkäisevän päihdetyön toimintana?

Tämän kehittämistyön tavoitteena on osoittaa, miten nuorten osallisuus hanketoiminnassa on vaikuttavaa toimintaa ja laadukasta ehkäisevää päihdetyötä. Opinnäytetyössäni arvioin, kuinka osallistujat kokivat hankkeiden toiminnan vaikuttavuuden.

Tuotoksena syntyy suositus Pää edellä mallin hyödyntämisestä laajemmin ehkäisevässä päihdetyössä. EHYT ry:n kannattaa päivittää Pää edellä -toimintamalli oman graafisen ilmeen mukaiseksi. Kehittämistyöni tulosten perusteella kannattaa ottaa nuoret aktiivisiksi toimijoiksi ja mennä yhdessä kohti päihdeetöntä lähiympäristöä. EHYT ry:n pitää innostaa yhteiseen tekemiseen nuoria ja aikuisia kouluissa, nuorisolaissa ja sosiaalityössä ja harrastustoiminnassa. Keskiössä tulee olla toimijalähtöinen kehittäminen. Nuoret ja aikuiset yhdessä tulee nähdä tasavertaisina toimijoina. (Leimio-Reijonen 2010a, 127-128.)

Käsittelen opinnäytetyössäni ensin ehkäisevää päihdetyötä sosiaalipedagogiikan ja osallisuuden kautta. Sen jälkeen esittelen hankkeissa tuotetun Pää edellä -toimintamallin ja kehittämistyössä käytetyt menetelmät. Luvussa viisi avaan tuloksia, jonka jälkeen ovat suositukset sekä jalkauttamissuunnitelma. Lopuksi käyn läpi johtopäätöksiä ja työn arviointia.

2 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n tarkoituksena on ehkäistä päihteiden ja rahapelaamisen haittoja. Ehkäisevään päihdetyöhön kuuluu alkoholin, nikotiinituotteiden, lääkkeiden väärinkäytön, huumausaineet ja rahapelaamisen haittojen vähentäminen (EHYT ry 2020a). Tässä luvussa tarkastelen ehkäisevää päihdetyötä ilmiönä sekä sosiaalipedagogisen ja osallisuuden viitekehysten kautta.

Ehkäisevä päihdetyö on lakisäateistä toimintaa, jossa rakenteet ja käytännöt tuottavat ja vahvistavat kansalaisten terveyttä ja hyvinvointia. Kuntien pitää organisoida ehkäisevä päihdetyön toiminta ja nimetä ehkäisevän päihdetyöstä vastaavat toimielimet (Finlex 2015). Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman painopisteet ovat THL (2020c) mukaan seuraavat kokonaisuudet:

- Ehkäisevän päihdetyön rakenteet ovat kunnossa paikallisesti alueilla ja valtakunnallisesti
- Kaikki tieto perustuu tutkittuun tietoon, jota hyödynnetään sosiaali- ja terveyspolitiikassa
- Riskikäyttö ja haitat tunnistetaan sekä tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa
- Alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisyyn kehitetty Pakka-toimintamalli on käytössä kunnissa
- Lähiyhteisöissä panostetaan haittojen ehkäisyyn
- Ammattilaisille järjestetään ehkäisevän päihdetyön koulutuksia ja osaamista on riittävästi

Kunnat toteuttavat ehkäisevää päihdetyötä moniviranomaisyhteistyönä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL ohjaa ja koordinoi kansallisella tasolla. Maakunnallisesti ja alueellisesti ohjausta saa aluehallintovirastoilta. Mukaan tarvitaan muita viranomais-tahoja, kuten poliisi, pelastustoimi, sosiaali- ja terveystoimi, sivistystoimi ja nuorisotoimi. Tärkeä rooli on myös paikallisilla toimijoilla eli kolmannella sektorilla. (THL 2020d.)

EHYT ry korostaa, että kaikki ikäryhmät tulee huomioida. Tavoitteena on päihde- ja rahapelikokeilujen ehkäiseminen, haittojen vähentäminen. Kaikki ehkäisevän päihdetyön tieto tulee perustua tutkittuun ja luotettavaan tietoon.

Ehkäisevä päihdetyö on toimintana päihde- ja rahapelaamisen kysynnän ehkäisyä ja saatavuuden rajoittamisena. Lainsäädännöllä on suuri yhteiskunnallinen merkitys. Toimintana ja kohteena tulee olla myös lapsille ja nuorille annettava päihdekasvatus kouluissa ja oppilaitoksissa sekä aikuisille työpaikoilla. Ikäihmisten päihde- ja rahapelaamiseen on myös kohdistettava toimintaa kunnissa. (Aluehallintovirasto 2020.) Ehkäisevä päihdetyö on kaikkien asia ja kansalaisille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa ympäröivään yhteisöön. Esimerkiksi taloyhtiöillä on alkoholilain mukainen lupalausunto anniskeluluvista. (THL 2017e.)

Ehkäisevä päihdetyö osa päihdetyötä

Kuvio 1. Päihdetyön kokonaiskuva (EHYT 2020a).

Kuviossa 1. on havainnollistettu päihdetyön kokonaiskuva. Mitä paremmin ehkäisevä työ tehdään, sitä pienemmäksi oletettavasti muodostuu korjaavan työn osuus sekä sen kustannukset. Selkeää rajaa korjaavan ja ehkäisevän työn välillä ei ole, korjaavatyö voi myös ehkäistä. Ehkäisevä päihdetyö on terveyden ja hyvän elämän edistämistä. Tavoitteena on jakaa ajankohtaista, faktoihin perustuvaa tietoa, ehkäistä ja vähentää päihteiden käyttöä ja suojata ihmisoikeuksien toteutumista päihdeasioissa. (THL 2020c.)

Yleinen ehkäisy kohdistuu koko väestöön, se pitää sisällään tiedottamista päihteistä aiheuttavista riskeistä ja haittojen ehkäisystä, terveystarkastukset, promilleraajat liikenteessä, ikäraajat, anniskelupaikkojen aukioloajat.

Riskiehkäisy kohdistuu johonkin ryhmään, jolla on jokin tai joitakin tekijöitä, jotka voi lisätä riskiä, esimerkiksi raskausaika, sairaus, elämäntilanne kuten työttömyys.

Ehkäisevätyö on riskien ennakointia, tiedottamista, osaamisen vahvistamista, osallistamista monella tasolla. Kampanjat ja koulutukset.

Korjaavatyö tarkoittaa, että haittoja on jo syntynyt niin käyttäjälle itselleen, läheisille kuin yhteisölle. Näiden korjaamiseen tarvitaan palveluita. (THL 2020b; EHYT ry 2020a.)

2.1 Sosiaalipedagoginen viitekehys ehkäisevässä päihdetyössä

Sosiaalipedagogisella työotteella on luontevaa tehdä kasvatuksellista ehkäisevää työtä koulu-, nuoriso-, sosiaali-, ja terveystaluuissa, joissa ihmistä tuetaan kohti tasapainoista elämää ja hyvinvointia. Huomio keskittyy myös laajemmin päihdeiden kysyntään, saatavuuteen, tarjontaan ja laajasta vaikuttamisesta jokaisen ihmisen hyvinvointiin, ajan päihdeilmioihin ja jopa päihdepolitiikkaan. (Nivala & Ryyänen 2019, 268-269; EHYT ry 2020b; Leimio-Reijonen 2010b, 8.)

Tyypillistä on, että päihdeistä jaetaan tietoa yksisuuntaisesti ja korkeintaan keskustellaan vaikutuksista luennoitsijan ennalta valitsemien teemojen mukaan. Sosiaalipedagogisessa lähestymistavassa sen sijaan työskennellään vuorovaikutteisesti, jolloin kannustetaan aktiivisuuteen, dialogisuuteen, kyseenalaistetaan itsestäänselvyksiä ja etsitään yhdessä vaihtoehtoja. Päihdekulttuuria selvitetään avoimin silmin, puretaan vanhoja pinttyneitä tapoja juhlimiseen ja pyritään löytämään ratkaisuja päihdeettömään, rentoon hauskanpitoon. (Leimio-Reijonen 2010b, 8.) Sosiaalipedagogiikan tavoitteena on vahvistaa ihmisen kriittistä ajattelua päihdeistä, rohkaisemalla esimerkiksi otamaan kantaa päihdeilmioihin omalla toiminnallaan. Sosiaalisesti ehkäisevään päihdetyöhön mahdollistetaan käsitellä tietoa yhdessä, vuoropuhelulla ja toisia kunnioittaen. Tavoitteena on rohkaista ihmisiä tekemään omia, päihdeettömiä valintoja, vaikka kaverit tai media kovasti houkuttelisikin tekemään toisin. Aina olennaisinta on, että jokainen on oman elämänsä asiantuntija. Sosiaalipedagogisessa toiminnassa on läsnä aito vuorovaikutus ja kunnioitus ihmisen kokemukseen. (Nivala & Ryyänen 2019, 269.)

Erityistarpeisiin perustuvassa ehkäisevässä työssä (vrt. riskiehkäisy) kohdistetaan huomiota juuri tietyille kohderyhmille. Heidän erityistarpeensa esimerkiksi vammaisuus ei saa olla ongelmana, vaan heitä varten tulee räätälöidä heidän tarpeitaan sopivaa toimintaa. Nämä ehkäisevät syrjäytymistä, huono-osaisuutta ja antavat mahdollisuuden osallistua tasa-arvoisesti yhteiskunnassa. (Nivala & Ryyänen 2019, 270.)

Nuoret pitää nähdä oman elämänsä asiantuntijana, ei tietyn ongelman leimaamana. Sosiaalipedagogisen työotteessa kaikki lähtee dialogisesta kohtaamisesta. Vuorovaikutuksen lähtökohdana on avoimuus, läsnä oleminen, luottamus, tasavertaisuus, hyväksyntä ja molemminpuolinen kunnioitus. (Nivala & Ryyänen 2019, 190-191.) Mielestäni nämä ovat ehkäisevän päihdetyön toiminnan tärkeimmät lähtökohdat, jotka korostuvat nuorten kanssa tehtävässä työssä.

2.2 Osallisuus ehkäisevässä päihdetyössä

Nuorten äänen kuuluville saamiseksi tarvitaan nuorten ja aikuisten välistä rakentavaa vuorovaikutusta, jossa nuoret arvostavat itseään ja aikuisia, ja jossa myös aikuiset arvostavat nuoria ja itseään. Toiminnan lähtökohdana on ajatus siitä, että nuoret ovat oman elämänsä parhaita asiantuntijoita. Näin ollen nuorten osallisuuden toteutuminen edellyttää myös aikuisten oikeanlaista toimintaa. Aikuinen mahdollistaa. Aikuisen roolina on olla innostajana, antaa ajankohtaista tietoa ja perusteita, olla kannustajana, neuvonantajana ja antaa tukea tarvittaessa. (Leimio-Reijonen 2010b, 5.)

Sosiaalipedagogisessa osallisuusymmärryksessä painotetaan osallisuuden suhdeluonnetta ja kasvatuksen huomioimista. Osallisuus ei ole yksilön ominaisuus eikä taito, vaan se toteutuu ihmisen ja yhteisön kanssakäymisessä. Osallisuuden toteutuminen edellyttää kuulumista yhteisöön, jossa on mahdollista toimia ja tulla tunnustetuksi ainutlaatuisena ja arvokkaana. Osallisuus saavutetaan, kun osallistuja kokee päässeensä vaikuttamaan. (Nivala & Ryyänen 2013, 26–30.)

Osallistuminen on sosiaalipedagogisessa toiminnassa sekä tavoite että toimintaa. On tärkeää saada ihmiset liikkeelle, kokoontumaan yhteen ja osallistumaan yhteiseen toimintaan. Parhaimmillaan se antaa yksilölle yhteisöllisyyden tunnetta ja vahvistaa osallisuuden sosiaalista perustaa. Nivala ja Ryyänen (2013, 30–33) kannustavat pohtimaan, mistä puhutaan, kun puhutaan osallisuudesta. Kenen osallisuus on kohteena?

Osallisuutta mistä? Mitä osallisuudella tavoitellaan? Sosiaalipedagogiikkaa pitää reflektoida yhdessä muiden kanssa. Näitä pitää pohtia, ilman että pelätään vastauksia tai seurauksia. Osallisuus on toimintaa, olemista ja voimavarojen sisäistämistä, joita toimintaan tarvitaan (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari & Keto-Tokoi 2017, 10). Tämä on tärkeä tavoite toiminnalle yksilöön kohdistuvan ehkäisevän päihdetyön kannalta. Tämän ytimessä on osallisuustyö, jossa erilaisista yhteiskuntaryhmistä tulevia kuuluu samaan ryhmään ja jossa jokaisen omat tarpeet ja voimavarat tulee nähdä ja hyödyksi (Isola ym. 2017, 21).

2.3 Asiantuntijana ehkäisevässä päihdetyössä

Kokemuksen kautta kerääntynyt tietoni on 35 vuodessa tehnyt minusta ehkäisevän päihdetyön asiantuntijan, työnimikkeenä on EHYT ry:n aluekoordinaattori. Kirjoitan tähän asiantuntija, sillä sosiaalipedagogiikan kannustamana, koen kaikki ihmiset oman elämänsä asiantuntijaksi.

Tampereen kaupungin raittiustoimiston erityisohjaajana olin 1986–2006, reilut 20 vuotta. Vaihdon työpaikkaa 2006 Terveys ry:n aluesihteeriksi ja nyt jatkan Ehkäisevä päihdetyön EHYT ry:n aluekoordinaattorina. Olen siis toiminut mukana raittiustyöstä ehkäisevään päihdetyöhön. Viimeisen viiden vuoden trendinä on ollut ylätasolla toimiminen ja ehkäisevän päihdetyön rakenteiden vahvistaminen. EHYT ry:n aluekoordinaattorina se on ollut työtehtäväni ja toimintasuunnitelmamme painopisteiden kärjessä. Suuressa osin Suomen kunnista rakenteet ovat tulleet kuntoon. (THL, 2020d). Se on toki tärkeää ja kaiken pohja, mutta toiminnallisuutta ei saa unohtaa. Erilaisissa verkostokokouksissa olemme pohtineet, että ehkäisevä päihdetyö täytyy nähdä yhteisöllisenä, ja että nuorten osallistaminen on vaikuttavaa toimintaa. Aito vuoropuhelu on teema, jota täytyy koko ajan opetella ja siitä pitää itse innostua ja muita innostaa.

Omat oletukset ja käsitykset ovat vahvasti osa minua. Eettinen tarkastelu tarkoittaa, että omat oletukset eivät saa vaikuttaa tutkimuksen kulkuun tai haluttuihin lopputuloksiin. Kokemukseni pohjalta yleinen ehkäisevä päihdetyö on vaikuttavaa toimintaa. Oli hyvä määritellä lähtökohdat, jotta oli helpompi aloittaa opinnäytetyön tekeminen. Empiirinen eli kokemukseen perustuva tieto saa vaikuttaa, muttei saa olla esteenä, jotta löydän kehittämistyön mahdollisia ristiriitaisia ja yllättäviä tietoja. Nivala ja Ryyänen (2019, 191) mainitsevat tunneulottuvuuden, joka tarkoittaa tunteiden jakamista ja kiintymyksien sallimista sosiaalipedagogisissa suhteissa.

Kokemukseni pohjalta haluan selvittää tällä opinnäytetyöllä, miksi aito vuoropuhelu, yhteisöllinen toiminta kohderyhmän kanssa on vaikuttavaa ehkäisevää päihdetyötä. Sivutuotteena otan huomioon ammattialan muutospaineet ja ajankohtaisen keskustelun ehkäisevän työn vaikuttavuudesta. Konkreettisenä tavoitteena on myös kuvata ehkäisevän päihdetyön heikkoja signaaleja. Löydätkö merkkejä oudoista seikoista, joista voi tulla tulevaisuudessa painopiste arvoltaan suurta ja merkittävää. Vaaditaan avoimuutta, jotta heikkoja signaaleja voidaan samaistaa. Eli pitää pystyä avoimesti keskustelemaan muissa organisaatioissa työskentelevien kanssa, erilaisissa keskustelufoorumeissa ja ympäristöissä, jossa edistetään luovuutta. (Ojasalo, Moilanen & Ritaharju 2018, 93-150.)

Eli kaikki perustuu ajatteluun, tietoon, teoriaan ja tunteisiin. Käytän pään lisäksi sydäntä. (Nivala & Ryynänen 2019, 191.) Tätä intohimoa ja työnimua minulla on ollut kaikki nämä 35 vuotta ja näistä lähtökohdistani opinnäytetyöni rakentuu.

3 HANKKEISSA KEHITELTY PÄÄ EDELLÄ -TOIMINTAMALLI

Pää edellä on Terveys ry:n hankkeissa kehitelty toimintamalli nuorten parissa tehtävään ehkäisevään päihdetyöhön. Sen ydinkäsitteitä ovat osallisuus, yhteisöllisyys, yhdessä tekeminen ja aito vuoropuhelu. Pää edellä -toimintamallin tavoitteena on saada aikaan muutos. Nuorten ja aikuisten tasavertaisena yhteistyönä saadaan aikaan muutosta asenteissa ja tavassa toimia. (Leimio-Reijonen 2010a, 123.) Näissä hankkeissa onnistuttiin luomaan voimistavaa yhteistä tekemistä. Ryhmässä, yhdessä ollaan rohkeampia (Isola ym. 2017, 27).

3.1 Pää edellä toimintamallin tavoitteet

Kaksoishankkeissa Nuorilta nuorille ja Innostu! Innosta! (2004-2010) kehitettiin Pää edellä -toimintamalli nuorten päihdeettömyyden edistämiseen. Neliosainen, aitoon vuoropuheluun panostava prosessi vahvistaa aikuisia ja nuoria ehkäisevän päihdetyön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin omassa lähiyhteisössä. Pää edellä -toimintamallin tavoitteena on saada aikaan muutos asenteissa, toimintatavoissa. Tässä mallissa aikuiset ja nuoret toimivat yhdessä päämäärän savuttamiseen. Tarvitaan vaan halu muuttaa asioita ja kaikkien oma innostus (Leimio-Reijonen 2010a, 123).

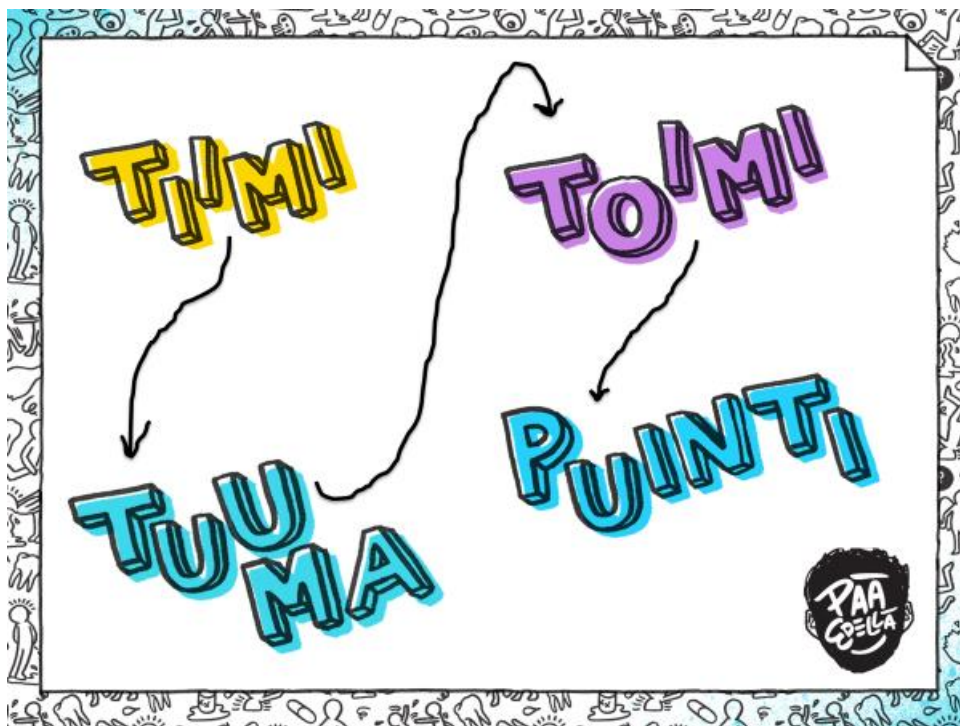
Pää edellä -toimintamallin tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta ja aitoa vuoropuhelua aikuisten kanssa. Siinä tutkitaan ja analysoidaan omaa toimintaympäristöä sekä tuotetaan tarvelähtöinen ehkäisevän päihdetyön toiminta. Toiminnassa arvostetaan jokaisen asiantuntijuutta ja yhteistä hahmottamista lähiympäristön päihdekulttuurista. Tämä on todellista toimintaa ja konkreettista vaikuttamista ajankohtaisiin ilmiöihin.

Erityispiirteinä on jaettu asiantuntijuus, jolloin aikuiset ja nuoret ovat tasavertaisina toimijoina. Helposti ryhdytään suoraan toimintaan. Tässä toimintamallissa selvitetään ensin syitä toiminnalle eli tehdään ympäristöanalyysi, jotta puututaan syihin, ei oireisiin. Nuoret ovat oman elämänsä ja aikuiset oman alansa asiantuntijoita. (Leimio-Reijonen 2010a, 124; Leimio Reijonen 2010b, 12-13.)

3.2 Pää edellä toimintamallin toimintaperiaatteet

Pää edellä -toimintamallissa keskeistä on Leimio-Reijosen (2010b) mukaan nuorten ja aikuisten innostuminen sosiokulttuurisesta prosessista, jossa toimitaan yhdessä tasavertaisina, ja jossa yhdessä ensin selvitetään syitä toimintaan.

Nuorten kanssa innostutaan monesti suoraan toimintaan. Syntyy idea, johon innostutaan toimimaan. Tehdään ja touhutaan, mutta ilman tarpeiden ja tavoitteiden selvittelyä. Pää edellä -toimintamallissa ensin tutkitaan eli ympäristöanalyysillä on iso rooli. Toki ensimmäinen vaihe Tiimi eli ryhmäytyminen on todella suuressa roolissa, vaikka ryhmäläiset tunsivat toisensa. Lisäksi nuorten ja aikuisten yhteinen toiminta on aina merkityksellistä. Neljäs vaihe puinti eli arviointi ja jatkosuunnitelmat lisää innostumista jälleen uuteen aiheeseen.

Kuvio 2. Pää edellä on nelivaiheinen toimintamalli (Leimio-Reijonen 2010b)

Tiimi vaiheessa luodaan nuorista ja aikuisista ryhmä, jossa kaikki tuntevat pystyvänsä vaikuttamaan. Käytännössä ryhmäytyisessä oleellista on osallisuuden ja yhteisöllisen tunteen kehittyminen. Luotettavassa ryhmässä voidaan puhua aroistakin asioista. (Leimio-Reijonen 2010a, 126.)

Tuuma vaiheessa tutustutaan lähiympäristöön ja selvitetään, mitä löytyy aiheena olevan ilmiön takaa. Esimerkiksi kartoitetaan nuorten päihteiden käytön syitä, ei pelkääntään seurauksia. Selvitetään taustatekijöitä, pohditaan ilmiötä eripuolilta, eritavoilla ja verrataan niitä eri tietolähteisiin ja valtakunnallisiin tutkimuksiin. Lisäksi jokaisen omakohtaiset kokemukset ja havainnoinnit ovat tärkeässä asemassa. Tarkoitus on selvittää taustat ja selittävät seikat nuorten käyttäytymiselle, jotta löydetään oikea toimintatapa haasteen voittamiseen (Leimio-Reijonen 2010a, 125.) Hyödynnetään valmiina olevan tietoa kuten Kouluterveyskyselyt. Hankitaan sitä myös itse, ehkä hyvinkin poikkeuksellisilla, mutta nuorille mielekkäillä keinoilla ja tavoilla. Tässä vaiheessa jokaisen erityisosaamiset ja lahjakkuudet tulevat esiin. Valitaan yhdessä sovittu haaste, johon paneudutaan tarkemmin ja asennetaan tavoite.

Toimi vaiheessa valitaan haaste, josta kaikki osallistujat innostuvat, johon paneudutaan kunnolla ja ryhdytään konkreettiseen toimintaan. Nyt siis toimitaan valitun asian edistämiseksi, toteuttamalla projekti. Itse hankittu tieto antaa vahvat perusteet toiminnalle. (Leimio-Reijonen 2010a, 125.)

Puinti vaiheessa arvioidaan koko prosessia. Opittiinko ilmiöstä jotain, mitä saatiin aikaiseksi ja miten tuloksia voidaan jatkossa hyödyntää. Prosessia ja yhteisestä toiminnasta pitää nauttia ja kertoa muillekin, sillä uudet haasteet odottavat tekijöitä. Kehittämisen- ja arviointivaihe jää monesti tekemättä ja pienimmälle huomiolle. Mutta ehkäisevä päihdetyön tekeminen ei lopu ja ilmiöt muuttuvat, silti ydin asia ei sammu: aina kannattaa alkaa toimimaan yhdessä. (Leimio-Reijonen 2010b, 16-17; 2010a, 126.)

4 KEHITTÄMISTYÖSSÄ KÄYTETYT MENETELMÄT

Tämä on laadullinen evaluaatiotutkimus, johon aineisto kerättiin kyselylomakkeella, kahdella ryhmähaastattelulla ja asiantuntijakeskusteluilla hankkeissa toimineiden asiantuntijoiden kanssa. Evaluaatiotutkimuksessa tehdään toiminnan arvon määrittelyä. Peruskysymyksinä ovat, miten projekti toimii ja vaikuttaa. (Mäntysaari 2015.). Kokosin sisällönanalyysejä kyselylomakkeen vastauksista ja ryhmähaastattelun keskusteluista. Tavoitteena oli tiivistää nuorten kokemuksia ja luokitella niitä sisällönanalyyseihin mukaisesti (Salo, 2015, 169.)

Tässä opinnäytetyössä tuli nuorten ääni esille heidän kokemustensa kautta. Kyselyllä ja ryhmähaastattelulla pystyin havaitsemaan hankkeiden pitkäaikaiset vaikutukset. Myönteiset kokemukset ja merkityksellinen toiminta toimivat peilinä hankkeiden arvoille.

4.1 Kyselylomake

Lähdin liikkeelle hankkeen sosiaalipedagogisesta viitekehyksestä ja olettamuksista, miten hanke on jäänyt mieleen nuorille. Kyselylomakkeen suunnittelu ja toteutus sisälsivät seuraavat vaiheet: 1. valmistelutyöt yhdessä EHYT ry:n ja Humakin ohjaajien kanssa 2. kyselyn testaus kahdelle nuorelle ja kahdelle hankkeissa mukana olleille ehkäisevän päihdetyön ammattilaiselle 3. Kyselyn muokkaus valmiiseen muotoon 4. Kyselyn lähettäminen kohderyhmälle. Tässä luvussa kuvaan näitä vaiheita tarkemmin.

Kyselylomakkeen suunnittelua tehtiin sähköpostitse ja etätapaamisella opinnäytetyön työnantajanohjaajan, hankkeiden projektipäällikön ja EHYT ry:n asiantuntijan kanssa. Otin inspiraatiota ja sovelsin kokeilevan kehittämisen mallia, muodostaessani kyselylomakkeen runkoa. Kyselylomakkeen kysymykset perustuvat alkuideaan, jota testataan ja testauksen jälkeen muokataan tavoitteen mukaisesti. Kokeilusta kerätään tietoa, jota arvioidaan kriittisesti (Poskela, Kutinlahti, Hanhike & Martikainen 2015, 12). Kehittämistyön alkuideana oli selvittää, mitä nuoret muistavat ja miten nyt aikuisena kokevat hankkeissa toimimisen.

Ennen kyselyn toteuttamista keskustelin sekä hankkeissa olleiden asiantuntijoiden että muutaman nuoren kanssa kehittämistarpeista. Kyselylomake kehittyi alun 16 kysymyksestä lopulliseen 13 kysymykseen (Liite 1). Tavoitteenani oli vastaamisen sujuminen, mielenkiintoisuus, positiivisuus ja mielekkyys. Tutkijan on kuitenkin koko ajan

mietittävä kysymysten päämäärää, jotta työn tavoitteet saavutetaan ja EHYT ry:n kannalta saadaan olennaisia vastauksia (Ojasalo ym. 2018. 131).

Tavoitteeni oli pitää kysymykset hyvin lyhyinä, jotta nuoret voivat vastata puhelimitään. En määritellyt käsitteitä, esimerkiksi mitä ehkäisevällä päihdetyöllä tarkoitetaan, vaan annoin jokaisen itse määrittää.

Kyselyssä haluttiin selvittää nuorten kokemuksia ehkäisevän päihdetyön Nuorilta nuorille ja Innostu! Innosta! hankkeista. Kysymyksiin 1 ja 2 oli pakko vastata, sillä hankkeissa oli edustettuna koko Suomi ja sekä tyttöjä ja poikia. Kysymykset 3-5 olivat vapaaehtoisia, koska olen varautunut, että kyselylomakkeen pitää analysoida laadullisina tuloksia, eikä määrällisinä.

Kysely toteutettiin sähköisesti Webropol-työkalun avulla, jonka käyttöönotto sujui vaivattomasti. Valitsin sähköisen työkalun, sillä toteuttaminen on edullista ja tiedonkeruu on nopeaa. Toisaalta metodologisena haasteena on se, että sähköiset kyselyt ovat yleistyneet ja vastausprosentti voi sen vuoksi jäädä matalaksi (Ojasalo ym. 2018, 129). Kyselylomake testattiin kahdella nuorella ja kahdella hankkeissa mukana olleille ehkäisevän päihdetyön ammattilaisella. Palautteiden jälkeen tein vielä muutaman kysymyksen yksinkertaisemisen.

Kyselyn toteutuksessa oli haasteena kohderyhmän yhteystietojen löytäminen. Facebookin kautta tavoitan ne aktiiviset nuoret, jotka hankkeen päätyttyä jäivät mukaan yksityiseen ryhmään. Lähestyin nuoria yksityisen Facebook-ryhmän (38 henkilöä, joista nuoria on 24) kautta ja sähköpostitse. Ojasalon ym. (2018) mukaan ositetussa otannassa pyritään varmistamaan mahdollisimman edustava otos kohdejoukosta.

Tässä kehittämistyössä tavoitteena oli tavoittaa nuoria monelta eri alueelta ja saada yli 10 vastausta. Keräsin sähköpostiosoitteita Facebookin kautta ja suoraan nuorilta. Lisäksi nuoret laittoivat sanaa liikkeelle ja sain kasaan 28 nuoren yhteystiedot. Jos en saa 30 % vastauksia eli 10 vastausta, niin lähetän Facebookin kautta vielä muistutuksen elokuussa. Vastauksia 31.7.2020 mennessä oli tullut 15 ja se on tutkimuksen kannalta riittävä määrä. Naisia on 8 ja miehiä 7. Alueellisesti vastauksia tuli kaikista muista hankepaikkakunnista, paitsi Itä-Suomesta. Se alueena oli mukana ainoastaan hankkeen ensimmäisinä vuosina, joten heidän yhteystietojaan oli vaikea tavoittaa, eikä heitä ole yksityisessä Facebook ryhmässä jäsenenä.

4.2 Ryhmähaastattelu

Ryhmähaastattelut (Liite 2) toteutettiin kahtena eri ajankohtana, mutta samanlaisena sisältönä. Määrittelin ja rytmitin haastattelut niin, että henkilö voi osallistua joko yhteen tai molempiin. Lähetin Teams-kalenterikutsun kaikille, kenen sähköpostiosoite on tiedossa, riippumatta siitä olivatko he vastanneet kyselyyn. Lisäsin teams-osallistumislinkin Facebook ryhmään. Lisäksi lähetin kutsun ryhmähaastatteluun hankkeen projektipäällikölle Susanna Leimiolle ja EHYT ry:n työntekijöille, jotka olivat hankkeissa mukana, Sinikka Korpelalle ja Heli Vaijalle. Susanna ei pystynyt osallistumaan, mutta työnantajaohjaajani Sinikka Korpela oli molemmissa ja toisessa oli myös Heli Vaija. Tallensin haastattelut, josta tein litteroinnin ja etsin tutkimuskysymyksiin vastauksia.

Käytin sekä fokusryhmämenetelmää että nominaaliryhmämenetelmää. Fokusryhmämenetelmässä on asetettuna fokusryhmälle tavoitteet eli määritelty, mitä tietoa haetaan. Nominaaliryhmämenetelmässä työskennellään ensin yksin, sitten ryhmässä. Tämä soveltuu erittäin hyvin ryhmäkeskusteluissa, joissa ei haluta kenenkään dominoivan keskustelua ja jossa tulee paremmin totuudenmukaisia mielipiteitä aroistakin aiheista. (Ojasalo 2018 ym. 112-113.) Erityisesti etätapaamisessa täytyy antaa aikaa pohdinnalle ja jokaiselle vastaukselle. Yhdessä Susannan Leimion ja työnantajaohjaajani Sinikka Korpelan kanssa mietimme tavoitteen tarkasti, ettei etätapaamisesta eli haastattelutilanteesta tule vain kevyttä keskustelua.

Tavoitteenani haastattelijana on luoda avoin ja luotettava ilmapiiri, jolloin jokainen tulisi kuulluksi ja voisi vapaasti puhua kokemuksistaan. Tutkijan tehtävänä on pitää haastattelu aiheessa, vaikka pyrkimyksenä on avoimuus (Tuomi & Sarajärvi 2018, 89).

Ryhmähaastattelut olivat Teams-verkkoalustalla lauantai-iltapäivällä 12.9.2020 ja torstaina 17.9.2020 klo 18:00. Molempiin tuli neljä eri nuorta, joka osoittautui toimivaksi ryhmäkooksi keskustelun kannalta. Yhteensä haastateltavia oli siis kahdeksan. Jokainen ryhmähaastatteluun tulleet nuoret olivat myös vastanneet kyselyyn.

4.3 Aineiston sisällönanalyysi

Tutkimusmenetelmäni aineiston analysoinnin toteutin teoriaohjaavan sisällönanalyysin mukaisesti eli etenin aineiston ehdoilla (Tuomi & Sarajärvi 2018, 133). Tavoitteena

on analysoida kyselylomakkeen tulokset laadullisina tuloksina, ei määrällisenä. Jo testaamisvaiheessa huomioin kyselylomakkeen saadun tuotetun tiedon olevan melko pinnallista. Haasteena on myös vastaajien suhtautuminen aiheeseen, innostuminen muis-
telemisessa ja vastausvaihtoehtojen sopivuus (Ojasalo ym. 2018, 110). Kyselyn tuloksia pitää siis analysoida kriittisesti. Käytän teoriaohjaavaa analyysiä, sillä katsoin teemat hankkeen loppuraportista. Valitsin tietyt teemat, joita oli käytössä myös hankkeiden loppuraportissa. Nuorten ääni on tässä kehittämistyössä etualalla. Tarkkana piti olla, etten kirjoita nuorten kokemuksia yksityiskohtaisesti tai seikkaperäisiä muistoja, vaan löydän aineistosta analyysiprosessin (Salo 2015, 183). Salo (2015) luennoi aineistojen teorian tarpeellisuudesta opiskelijoille hauskaasti vertailemalla sähkön kytkemisestä: töpseli seinään, teoria päälle ja ajatukset kulkemaan!

Ryhmähaastattelun litteroin eli kirjoitin sanatasolla puhtaaksi. Ryhmähaastattelussa oli samoja teemoja kuin kyselyssä. Litterointi auttoi aineistoon tutustumisessa, sillä siinä tutkijan täytyy tarkasti sisäistää haastateltavan sanoma. Litteroitua aineistoa tutkin huolellisesti ja etsin teemoja kuvaavia, tutkimuskysymysten kannalta tärkeitä näkökulmia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123).

Aluksi tarkastelin kyselylomakkeen ja ryhmähaastattelun litterointeja erikseen ja kirjasin niistä esiin nousevia teemoja. Tämän jälkeen yhdistin ja vertailin näillä kahdella menetelmällä saatuja tuloksia.

Painotin anonymiteettiä, sillä tallensin haastattelun teemaosiot. Kenenkään nimi tai sukupuoli ei tule opinnäytetyöhöni. Teen yhteenvedon ”nuorten kokemusten mukaan”.

5 TULOKSET

Käsittelen tulokset samassa järjestyksessä kuin luvussa neljä. Tuloksissa on otettava huomioon tulosten luotettavuus, eettisyys sekä yleistäminen. Tärkeää on osata nostaa merkittävimmät vastaukset tutkimuskysymysten kannalta.

5.1 Kyselyn tulokset

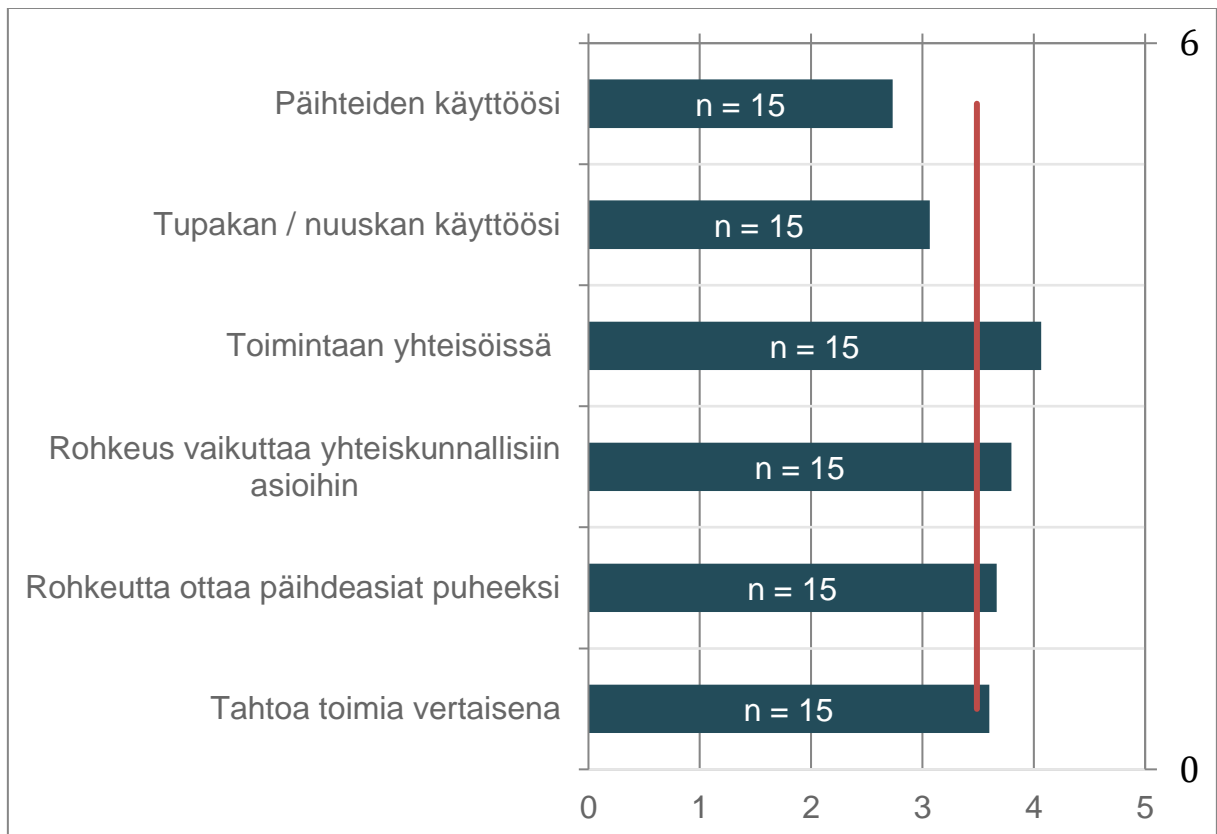
Kyselylomakkeen kysymyksessä numero kolme selvitin, miksi nuori lähti aikoinaan mukaan hankkeeseen. Merkittävimäksi asiaksi nousi opettaja, nuorisotyöntekijä tai joku muu aikuinen ehdotti. Nuorten osallistuminen ja osallisuus hyvinvointiin on ehkäisevän päihdetyötä, jossa tavoitteena on osallistua yhteisössä. Edellytetään, että tuntee ja kokee olevansa osa yhteisöä, jotta osallisuus toteutuu. (Nivala & Ryyänen 2013, 26.) Kaksi muuta keskeisintä perustelua oli halu tehdä vaikuttavaa työtä ja vaikuttaa nuorten päihteiden käyttöön. Nuoret eivät sen sijaan kokeneet tärkeiksi perusteluiksi omia taustojaan. Vuonna 2009 hankkeen aikana tehdyssä kyselyssä kysyttäessä nuorilta hankkeeseen lähtemisen syitä, mainittiin hankkeen kiinnostavuus, halu tutustua uusiin ihmisiin, päihdeettömyyden edistäminen (Leimio-Reijonen 2010b, 30).

Kysymyksessä numero neljä pyysin nuoria kirjoittamaan jonkun itselleen merkittävän kokemuksen hankkeessa toimimisesta. Nuoret saivat paljon kokemuksia, jossa he pystyivät vaikuttamaan asioihin. Verkostoituminen ja toiminnan järjestäminen korostuivat nuorten vastauksissa. Verkostoituminen tapahtui paikallisesti ja valtakunnallisesti. Ystävyys on jatkunut näihin päiviin asti.

Koin merkittäväksi osallistua päihdevalistustyön kehittämiseen ja toiminnasta tarttui mukaan monia pitkäaikaisia ystäviä, joista monien kanssa pidän yhä yhteyttä. (H1)

Löysin hankkeesta turvallisia aikuisia sen hetkiseen tilanteeseeni, joka oli todella merkittävää. Aikuisten ja heidän antaman hyväksynnän avulla sain ensimmäisiä oikeita kokemuksia siitä, miltä tuntuu kun minut hyväksytään sellaisena kuin olen. Koko hankeaika oli minulle erittäin merkittävä, enkä usko, että olisin päässyt elämässäni näin pitkälle, varsinkaan näin nopeasti ilman hanketta. (H2)

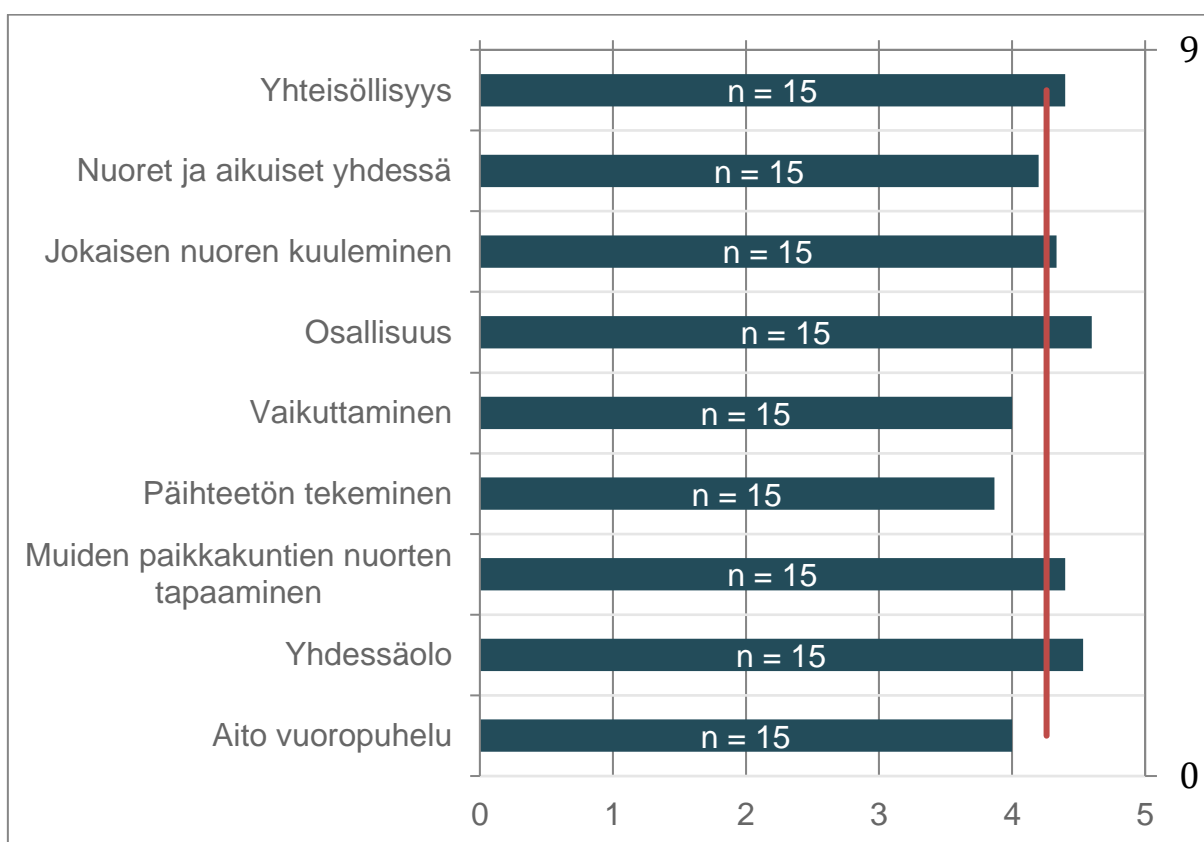
Hankkeessa toimiminen vaikutti nuorten päihdevalintoihin teini-ikäisenä. Tupakan, nuuskan, kannabiksen ja muiden päihdeiden kokeiluun ja käyttöön arvioitiin vaikutaneet keskiarvon välille 3,4-3,8 asteikon ollessa 1-5. Toimintaa yhteisössä halusivat silloin nuorena tehdä ja nyt myös aikuisena. Näillä nuorilla on rohkeutta vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin.

Kuvio 3. Kysymys 6. Arvioi asteikolla 1-5, miten hankkeen toiminta ja arvot (osallisuus, yhteisöllisyys ja yhteistoiminta) vaikuttavat sinuun nyt aikuisena. Erittäin vähän (1) vai erittäin paljon (5).

Hankkeen arvojen (osallisuus, yhteisöllisyys ja yhteistoiminta) vaikutuksen arviointi nyt aikuisena on varmasti haastavaa nuorten tunnistaa ja tunnustaa. Tilastollisesti vastaajien lukumäärän tulisi olla paljon suurempi, jotta voisi tuloksista nähdä, kuinka merkittäviä kyseiset arvot nyt ovat. Oletuksena on, että kaikki vastaukset ovat keskitasolla eli kolmessa. Kiinnostavaa olisi, jos joku olisi lähellä yhtä. Odotettuna tuloksena

toimintaa yhteisöissä pidettiin kaikista tärkeimpänä. Toisena vaikuttaminen yhteiskunnan asioihin. Tupakan/nuuskan käyttö arvioitiin keskitasoon 3,1 ja päihteiden käyttöön nyt aikuisena kaikkein vähiten. Mikään vastaus ei saanut keskiarvoltaan erittäin paljon eli 5 tai erittäin vähän eli 1. Sosiaalipedagogiikassa avain asemassa on ihmisen tekemisen ja osallistumisen tukemien. Ihminen on siis tekijä, eikä kohteena. Nuorten toimijuuden edellytyksiä pitää vahvistaa ja tukea heidän osallistumistaan elämän valintoihin, joita he murrosikäisinä kohtaavat. (Nivala & Ryyänen 2019, 196-197.)

Kuvio 4. Kysymys numero 7. Anna pisteitä 1-5, kuinka vaikuttavia tai tärkeitä seuraavat teemat olivat kokemuksesi mukaan? Vähemmän vaikuttavaa/tärkeää (1) – erittäin vaikuttavaa/tärkeää (5).

Kaikkia teemoja oli arvioitu (1-5) todella korkealle (5). Yhdessäolo ja osallisuus koettiin kaikkein merkittävimmäksi. Yllättäen päihteetön tekeminen ei noussut kovin tärkeäksi, vaikka se avoimissa vastauksissa korostui.

Vastausten lukeminen ja tämän yhteenvedon tekeminen on laukaissut suuria tunteita ja muistoja. Kysyin kysymyksessä numero yhdeksän, mikä oli hankkeissa kokemuksen perusteella hauskinta, opettavaisinta, kurjinta, hämmentävintä, muistorikkainta ja hyödyllisintä? Vastauksia on kirjoitettu melko henkilökohtaisella tasolla, joten yhteenvedosta on tehtävä suurpiirteinen, ei tarkka. Aikuisten ja nuorten dialogin saavuttamiseen tarvitaan paljon työtä. Tarvitaan heittäytymistä mukavuusalueen ulkopuolelle, tahtoa virittäytymiseen, luovuuteen, pohtimiseen, leikkiin ja uskoon. (Niivala & Ryyänen 2019, 196). Yhteenvetona hankkeiden toiminnalle on ilon psykologia. Tony Dunderfelt (2010,15) määrittelee sen olevan yksilön iloisten kokemusten, tulkinnan tai asenteen muutoksen tuloksena. Vaikkei koko ajan hankkeissa ollutkaan hauskaa ja iloista, niin jokaisen tulkinta ja yhdessä tekeminen muuttivat kurjat asiat paremmiksi.

Yhteenveto kysymyksen numero yhdeksän vastauksista:

- Hauskinta: yhdessä tekeminen
Raipen tanssi, aluefoorumit, tapahtumien järjestäminen, videokampanja, muiden paikkakuntien nuorten tapaaminen
- Opettavaisinta: yhteistoiminta, materiaalin tuotto, vaikuttaminen
tieto päihteistä, päihteetön tekeminen luovalla tavalla, yhteistyö nuorten ja aikuisten kanssa
- Kurjinta: kirjalliset työt
EHYT/THL tyylinen absoluuttinen päihteettömyys, raportin kirjoittaminen, tarinat päihteiden käyttäjistä, nuorten keskinäiset erimielisyydet, pitkät workshopit
- Hämmentävintä: alueelliset poikkeavuudet
en ymmärtänyt aluefoorumien tavoitteita, että ihmiset ajattelivat ja harkitsivat päihteetöntä elämää, erilaiset näkökulmat samoista asioista
- Muistorikkainta: uudet tutut ja yhteiset juhlat
Suomenlinna, Virrat, tyttöjen ilta, turvalliset aikuiset, loppujuhla, puhuminen seminaareissa, karaoke
- Hyödyllisintä: rohkeus tehdä vaikuttamistoimintaa
yhdessä tekemisen meininki, sosiaaliset taidot, yhteistyö ja ryhmätaidot, tieto ja rakentavassa ympäristössä kasvaminen

5.2 Ryhmähaastattelun tulokset

Tässä luvussa analysoin kahden ryhmähaastatteluni tuloksia. Esittelen tulokset seuraavien teemojen kautta: osallistumisen syyt, nuorten sitoutuminen toimintaan, hyödyt elämän kannalta sekä hankkeen toiminnan arvo ja mielekkyys.

Osallistumisesi syyt?

Kaikki nuoret vastasivat, että tärkein kokemus mukaan lähtemisestä oli päästä vaikuttamaan jollakin tavalla. Moni kertoi luonteenpiirteekseen sosiaalisuuden ja halun olla ryhmässä. Toki mainittiin klassinen syy olla pois koulusta. Myös rankempia aiheita mainittiin kuten päihdeperheessä eläminen, koulukiusaaminen, tarve olla turvallisten aikuisten kanssa. Myös konkreettinen asia mainittiin, että halusin vaikuttaa, että nuorisotila olisi enemmän auki.

Mä lähdin mukaan hankkeeseen, koska nuorisotyöntekijä tunsu mut ja tiesi mun tekemiset ja sen mielestä mä söpöisin tähän hankkeeseen. Niin mä kyllä tunsin itseni spesiaaliksi. (H1)

Mää yritän täällä purra hammastani ja olla itkemättä. En edes muista kuka kysyi, mutta mä halusin olla pois kotoa mahdollisimman paljon. (H4)

Kysyttäessäni, kuka kysyi teitä mukaan hankkeeseen, suurin osa vastasi nuorisotyöntekijä. Kaksi vastasi, että koulukuraattori. Nuoret muistivat sen hetken kuin eilisen päivän ja olivat siitä hetkestä jo erittäin kiitollisia ja jopa ylpeitä. Tunsivat olevansa erityisiä. Aikuiset olivat perustelleet, että tämä hanke voisi sopia sinulle. Vaikkei kukaan vielä tiennytkään, mitä tuleman pitää. Sosiaalipedagogiikan ytimenä nuoruusiässä saada tukea omaan kasvuun ja yhteiskunnan suhteen rakentumiseen (Nivala & Ryyänen 2019, 243).

Syyt kiinnittyä hankkeen toimintaan?

Ehdottoman tärkein vastaus oli hyvä yhteishenki, yhteisöllisyys, oman ja toisten paikkakuntien nuorten tapaamiset ja foorumit. Myös turvalliset aikuiset ja että pääsi vaikuttamaan ihan oikeasti nuoriin koskeviin asioihin koettiin valtavan merkitykselliseksi asioiksi. Nuoret kokivat hyvänä, että asioita tehtiin aikuiset ja nuoret yhdessä. Luottamusta koki useampi nuori. Hankkeissa selvisi pikkuhiljaa, että nyt ollaan tekemässä

jotain merkittävää ja näin jälkeen päin nuoret sanoivat, että mukana olo on ollut läh-
tölaukaus nykyiselle työlle tai opinnoille.

Nuoruusiässä päästetään irti omista vanhemmista pikkuhiljaa ja muodostetaan omaa
suhdettaan yhteiskuntaan. Tilaa otetaan erilaisissa sosiaalisissa ja kulttuurisissa ver-
kostoissa. Nuorisotyöllä ja harrastustoiminnalla on keskeinen rooli edistää nuoria yh-
teiskunnassa toimimisessa ja oman persoonan vahvistamista. Tahdotaan pois omien
vanhempien odotuksista ja sukupolvien rajoitteista. Halutaan muodostaa omia ajatuk-
sia, vältetään erilaisien roolien kahleita, joilla rajoitetaan vallitsevia sukupuoli- ja luok-
karakenteita. (Nivala & Ryyänen 2019, 244.)

Hankkeen aikana 2009 kyselyssä syyt mukana pysymiseen olivat nuorten mielestä
päähtettömyyden tukeminen, yhdessä olo ja verkostoituminen (Leimio-Reijonen
2010b, 31).

*Siis nuorena oli tosi tärkeää, et vaikka sää olet itse nuori, niin silti sua
kuunnellaan ja kaikki on merkityksellistä, niin se sai pysymään hank-
keessa. (H5)*

*Kun saimme niin paljon vastuuta, saimme järjestellä asioita. Lukiossa-
kin tästä oli paljon apua. (H6)*

Nuoret pohtivat toista teemaa, mitä hankkeessa esiin tulleita asioita vaikuttaa vielä
tällä hetkellä ja mitä he ovat jatkaneet ja ottaneet käyttöönsä? Mitä hyötyjä kokivat
hankkeista olevan yksilölle?

Kuvio 5. Ryhmähaastattelun yhteenveto nuorten kokemista hyödyistä hankkeissa toimimisesta.

Nuorten kokemuksia ja taitoja voi verrata osallisuuden ja aktiivisen toimijan malliin, jota hankkeessa korostettiin. Nuoren kasvun tukemisen kannalta osallisuutta tuettiin rinnakkaisilla menetelmillä niin koulussa kuin vapaa-ajalla. Myös oppiminen ja kouluviihtyvyys paranevat, kun nuori saa kokemuksen osallisuudesta ja kiinnittymisestä. (Poikkeus, Rasku-Puttonen, Lerkkanen, Kuorelahti, Siekkinen, Kiuru & Nurmi 2013, 111.) Moni korosti myös esiintymisen ja itsevarmuuden vahvistumista jo silloin murrosikäisenä. Aikuiset antoivat työvälineet ja ohjasivat, mutta nuoriin luotettiin ja annettiin vastuuta. Eräs nuori mainitsi, että kun tavallaan edusti oman paikkakuntansa nuoria, niin sen koki kunniatehtäväksi. Ehkäisevän päihdetyön hankkeessa mukana oleminen on saanut aikaan hyvää puhetta nyt vielä aikuisenakin. Nivalan ja Ryyntänen (2019, 244) mukaan tällainen toiminta on sosiaalipedagogista nuorisotyötä, jossa tuettiin nuoria löytämään ratkaisut itse, ottamalla huomioon tasavertaisesti toiset nuoret, aikuiset ja koko yhteiskunta.

Toiminnan arvo ja hankkeen mielekkyys

Lopuksi kysyin ja pyysin nuoria miettimään, minkälaisia terveisiä nuoret haluavat lähettää hankkeen aikuistoimijoille, nuorille ja koko hankkeelle? Tämän kautta tuli selvitettyä toiminnan arvo ja hankkeiden mielekkyys. Ei ole tarkoitus tässä laadullisen aineiston analyysissä vain kerätä kokemuksia eli aineistoa. Vaan tärkeää on reflektoida tuloksista työnantaja ohjaajani kanssa. (Salo 2015, 187.) Nämä auttavat sanottamaan kokemuksia ehkäisevästä päihdetyöstä.

Kiitos, kun meihin luotettiin ja annettiin tehdä (H1)

Nuoria pitää ottaa mukaan merkityksellisiin asioihin (H2)

Pitää panostaa nuorten osallisuutta (H3)

Hanke piti minut pinnalla tässä elämässä ja tuki kasvuani murrosikäisenä (H4)

Kiitos kun uskoitte, näitte ja luotitte minuun (H5)

Ihanan paljon naurua, iloa ja hassuttelua yhdessä nuoret ja aikuiset (H6)

Yhteistyötaitojen opettaminen (H7)

Tehtiin jotain järkevää yläkoululaisena (H8)

Hankkeet pitivät mut elämässä kiinni, pinnalla ja erityiskiitos aikuisille turvasta. (H3)

Kiitos, että uskoitte ja luotitte minuun. (H1)

Kiitos, kun opetitte yhteistyötaitoja. (H2)

Ihmeellisesti saitte nuoret osallistumaan ja tekemään jotain järkevää. (H8)

Ryhmähaastattelussa tuli myös keskusteluun rakentavan palautteen antaminen. Palautteena toivottiin enemmän yhteisiä tapaamisia muiden hankkeissa olevien nuorten kanssa. Puuttumaan jäi päättäjiin vaikuttaminen, ajankohtainen päihdetieto ja toimintamalli jäi epäselväksi muutamille. Lisäksi enemmän olisi voitu tehdä pienempiä päihdeettömiä tapahtumia.

Hankkeen aikana 2009 nuoret vastasivat, mitä ovat kokeneet saaneensa hankkeesta: henkistä kasvua, ystäviä ja tietoa (Leimio-Reijonen 2010b,40.) Tunteet nousivat pintaan nuorten kertoessa terveisiä. Näihin kiteytyi ja yhdistyi monia muistoja.

5.3 Yhteenveto tuloksista

Tutkimuksessani tulokseksi nousivat keskeiset havainnot Pää edellä -toimintamallin toimivuudesta nuorten mielestä. Nämä tulokset ovat nuorten kokemuksia, joilla perustelen toimintamallin vaikuttavuutta ja käytettävyyttä jatkossakin ehkäisevässä päihdetyössä.

Nuorten keskeisimmät kokemukset hankkeissa toimimisen hyödyistä sosiaalipedagogisesti ja osallisuuden näkökulmista olivat tutkimuksessani osallisuuden tunne, yhdessäolo ja vahva yhteisöllisyyden tunteen kokeminen yhdessä muiden nuorten kanssa. Lisäksi esiin nousi jokaisen aito kuuleminen, nuorten ja aikuisten yhdessä tekeminen. Nuorten kokemukset nyt aikuisena jälkeen päin painottuvat edelleen sosiaalipedagogiseen työotteeseen: vuorovaikutukselliseen kohtaamiseen, jokaisen osaamisen hyödyntämiseen, yhteisöllisyyden kokemiseen, tekemiseen, teorian ja käytännön yhteensovittamiseen ja yksilön elinympäristön huomioimiseen (Nivala & Rynnänen 2019, 190.)

Kyselyn mukaan hankkeet eivät vaikuttaneet osallistujien päihteiden käyttöön. Toisaalta nuoret ryhmähaastattelussa kertoivat keksivänsä mielellään päihteetöntä tekemistä omassa kaveripiirissään. Osallisuus ja päihteettömien tapahtumien järjestäminen koettiin päihteiden käytöltä tärkeäksi suojaavaksi tekijäksi. Omaan elinympäristöön haluttiin vaikuttaa. Nuoria pitää kannustaa löytämään oma vaikuttamisen keinonsa. Maailmaa voi muuttaa ensin omassa lähipiirissään, kunnes huomaa, että on muitakin, jotka haluavat samaan päämäärään (Koskiranta & Uusivirta 2020, 7). Koskiranta ja Uusivirta (2020, 19) ovat koonneet uudenlaisia aktivismin tapoja, joita ovat mm. radikaalit ristipisto-ryhmät, vallankumoukselliset valokuvaajat ja pukukoppien puolustajat. Näissä keskeisenä viestinä on yhdessä tekeminen ja usko parempaan maailmaan. Lisäksi erottautui toimiminen yhteisössä, rohkeus vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin ja rohkeus ottaa päihdeasiat puheeksi.

6 POHDINTA

Tässä opinnäytetyössä ääneen pääsevät nuoret, jotka toimivat Nuorilta Nuorille ja Innostu! Innosta! hankkeissa. Heidän kokemuksensa pohjalta nousee Pää edellä -toimintamallin vaikutukset yksittäisiin nuoriin. Tämä opinnäytetyö tekee näkyväksi, että Pää edellä -toimintamallia voidaan edelleen hyödyntää EHYT ry:n toiminnassa ja laajemmin ehkäisevää päihdetyötä tekevien tahojen toiminnassa. Tämä on laadukasta ehkäisevää päihdetyötä.

Ehkäisevä päihdetyö on koko ajan suurennuslasin alla. Keskusteluissa ja koulutusten jälkeen toivotaan konkreettisia työkaluja. Hankkeen kehittämä Pää edellä -toimintamalli on sitä. Nuorten ja aikuisten kokemusten mukaan, se on merkityksellistä toimintaa. Yhdenvertainen, osallistava toiminta tulee ottaa osaksi ehkäisevää päihdetyötä.

6.1 Keskeisimmät tulokset ja johtopäätökset

Johtopäätöksenä on, että Nuorilta nuorille ja Innostu! Innosta! hankkeissa kehiteltyä toimintamallia pitää toteuttaa 2020-luvulla. Usein hankkeissa kehitetään hyviä toimintatapoja, jotka hankkeen jälkeen unohdetaan. Metaforana on, että polkupyörä keksitään aina uudelleen, toimii tässäkin Pää edellä menetelmässä.

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n toiminta kohdistuu entistä useammin vain välillisesti nuoriin. Harvoin nuoret ovat tasavertaisina toimijoina meidän ammattilaisten kanssa, niin kuin hankkeissa olivat. Sosiaalipedagoginen teoriakehys toimii ehkäisevässä päihdetyössä.

6.2 Suositukset

Nuoret tarvitsevat toimintaa. Nuorten kanssa tehtävään ehkäisevään päihdetyössä on huomioitava jokaisen arvokas ja ainutlaatuinen kokemus, aito dialogi ja halu osallisuuteen. Ryhmäytyminen on välttämätöntä ja siihen kannattaa panostaa, sillä se auttaa nuoria myös päihdeettömien toimintojen ja ryhmässä toimimisen oppimisessa. Hankkeissa painotettiin nuorisotyön sosiaalipedagogista ominaispiirrettä eli monipuolinen osallisuus ja nuoren oman persoonallisen kasvun tukemista. Tunne, että tehtiin merkityksellistä työtä, tuli nuorilla tässä kehittämistyössä tärkeäksi kokemukseksi.

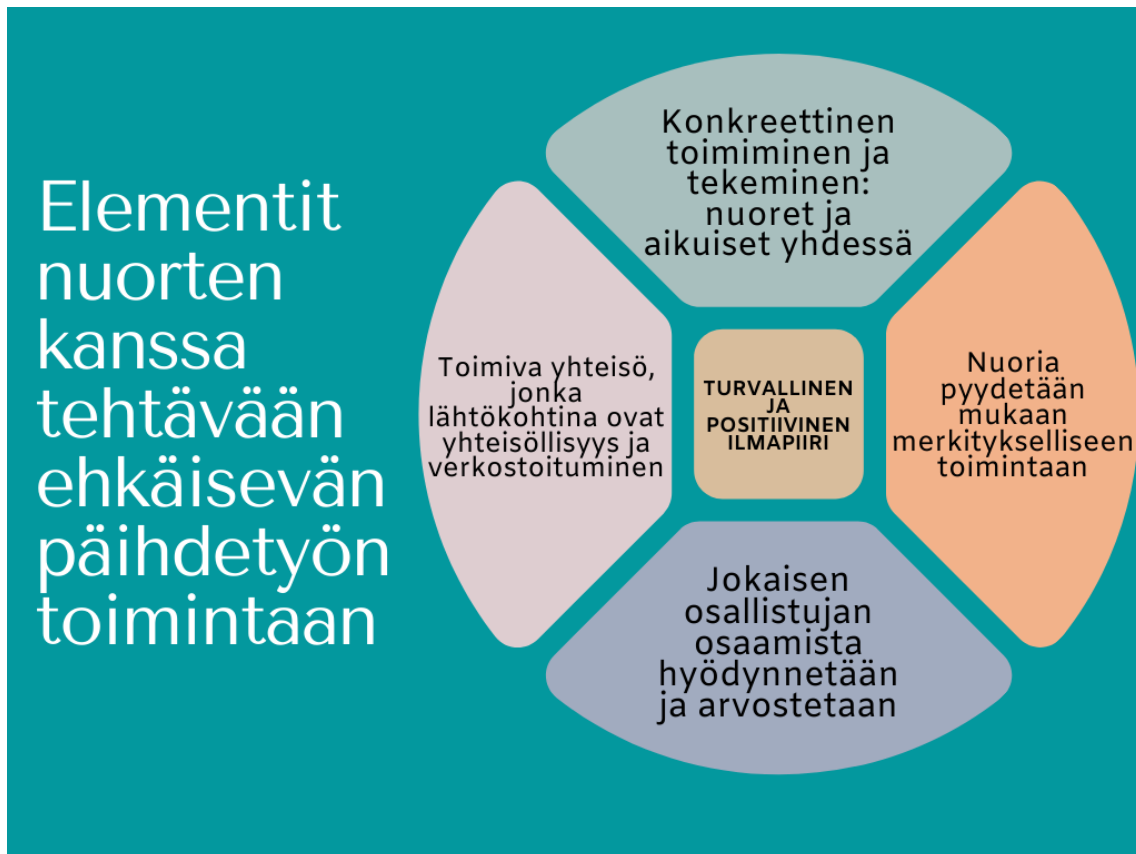
Elementit nuorten kanssa tehtävään ehkäisevän päihdetyön toimintaan ovat toiminnan merkityksellisyys, oman osaamisen hyödyntäminen, yhteisön aito ja innostava toiminta.

Lähtökohtana **turvallinen ja positiivinen ilmapiiri**. Ryhmytymiseen kannattaa satsata. Tunnelmaa pitää luoda, jotta tilanteesta tulee viihtyisää kaikille. Aina ei tarvitse olla pelkästään hauskaa, sillä pettymyksiäkin tulee ja vaikeistakin asioista pitää puhua. Tärkeimmäksi kokemukseksi pyritään luomaan iloinen ja turvallinen ilmapiiri.

Elementtinä on nuorten ja aikuisten yhteistyössä toteutettu **konkreettinen toimiminen ja tekeminen**. Vaikuttavana ja erityisenä kokemuksena erottautui, kun **nuoria oli pyydetty mukaan hankkeeseen**.

Osaamisen hyödyntäminen ja arvostaminen mahdollistavat ehkäisevässä päihdetyössä tämän kehittämistyön mukaan osallisuuden ja vaikuttamistyön pitkäkestoisen tekemisen. Jokainen on oman elämänsä asiantuntija ja toisten ihmisten kuuleminen on arvokas lahja, jota kannattaa opetella. Meidän on tuettava nuoria osaamisen etsimisessä. Yhdessä tekeminen opettaa erilaisten persoonien kanssa toimeen tulemistä.

Edellisten kautta luodaan **toimiva yhteisö**, jonka lähtökohtina ovat **yhteisöllisyys ja verkostoituminen**. Tässä kehittämistyössä nuorten kokemusten mukaan, kun yhteisöllisyyteen oli panostettu ja jokaisen vastuu oli selvillä, niin saatiin aikaan koko elämän kantavia kokemuksia ja taitoja.

Kuvio 6. Elementit nuorten kanssa tehtävään ehkäisevään päihdetyön toimintaan

Tulosten pohjalta vastaavanlaisissa hankkeissa kannattaa panostaa nuorten ja aikuisten yhteiseen tekemiseen. Mutta ennen tekemistä pitää selvittää, miksi tehdään.

Nuoria ei tarvitse anella mukaan toimimaan omassa ympäristössään. Päihteetön elinympäristö on jokaisen oikeus. Siihen innostuu, kun saa itse olla tekemässä yhdessä oman alueen nuorten ja aikuisten kanssa.

6.3 Jalkauttamissuunnitelma

Lähdin tekemään tätä kehittämistyötä, sillä haluan jalkauttaa yhteisöllisyyttä ja osallisuutta korostavan toimintamallin osaksi ehkäisevää päihdetyötä. Aion pitää aluekoordinaattoreille infotilaisuuden opinnäytetyöni keskeisimmistä kohdista ja innostaa sivistämään sosiaalipedagogiikkaa ehkäisevässä päihdetyössä.

Vien opinnäytetyöni maksuttomaan ja julkiseen Innokylään, jonka toteuttajina toimivat Suomen Kuntaliitto, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry ja THL Terveyden ja hy-

vinvoinnin laitos. Innokylä on sosiaali-, hyvinvointi ja terveydenalan avoin innovaatioyhteisö ja kehittämissympäristö. Sen tavoite on tukea hyvinvointi- ja terveysalan kestävää uudistumista, avointa ja tervelähtöistä kehittämistä ja uudistusten ja muutosten läpivientiä. (Suomen Kuntaliitto, SOSTE & THL 2020.)

EHYT ry Osaamiskeskus on tehnyt pdf- verkkomateriaalin Ehkäisevä päihdetyö nuorisotyössä (EHYT ry 2020b). Tämän materiaalin tavoitteena on nuorisotyöntekijöitä auttaa kohtaamaan nuori, laatia yhdessä sääntöjä ja miettimään päihdekulttuuria ilman päihteitä. Pää edellä -toimintamalli voisi toimia jatko-osana ja konkreettisena toimintana.

Pohdin muitakin keinoja jalkauttaa opinnäytetyön tuloksia. EHYT ry markkinoi, että ehkäisevä päihdetyö kuuluu kaikille ja että jokainen voi tehdä ehkäisevää päihdetyötä. Tämä malli on juuri sitä tekemistä. EHYT ry tekee valtavan paljon verkostotyötä. Aion selvittää opinnäytetyöni tuloksia oman alueeni ehkäisevän päihdetyön verkostoryhmissä ja savuttomissa verkostoissa. Pää edellä -toimintamallin mukaisesti voidaan yhä uudestaan ja uudestaan vastata päihdeilmiöiden haasteisiin paikallisesti ja yhdessä. Tämä on myös verkostojen tavoite. Lisäksi minulla on mahdollisuus kirjoittaa blogiteksti EHYT ry:n verkkosivuille, jolloin voin tavoittaa aiheesta kiinnostuneita ammattilaisia.

6.4 Kehittämistyön arviointi

Osallisuudesta, vaikuttamisesta ja yhteisöllisyydestä on paljon ajankohtaisia lähteitä, joita pystyin hyödyntämään kehittämistyöhön. Piti kuitenkin koko ajan pohtia, ettei hankkeet ole minun opinnäytetyöni keskiössä, vaan nuorten kokemukset hankkeista. Nuorille saattoi jäädä epäselväksi hankkeen Pää edellä -toimintamallin käsitteet: tiimi, tuuma, toimi ja puinti. Nuoret toki tiesivät, miksi toimittiin, niin kuin toimittiin. Kyseeseen vastanneet olivat hankkeen aikana 14-16 -vuotiaita. Hankkeen loppumisesta on kulunut reilut kymmenen vuotta.

Päällimmäinen ajatukseni tutkimusta aloitellessani oli, että se tulee olemaan varmasti haasteellista, mutta antoisaa selvittää ja arvioida miten onnistuttiin ja mikä jäi mieleen. Vaikeutena on, kun hankkeiden ajankohdasta on reilut 10 vuotta kulunut. Kuinka paljon muistetaan ja paljonko kysymykset johdattelevat muistelemaan ja vastaamaan.

Muistot ovat haalistuneet ajan myötä, joka väistämättä vaikuttaa tulosten luotettavuuteen. Sen takia painotin, miten nyt aikuisena kokee ja ajattelee asioista. Kiinnostus nostaa osallistuneiden henkilökohtaisia kokemuksia esiin onnistui. Nuoret muistivat pieniäkin yksityiskohtia

Nelikenttäänalyysissä, SWOT-analyysissä, olen kuvannut opinnäytetyön onnistumista. Siinä pystyin kuvaamaan sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä, joiden avulla selvitin opinnäytetyön vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat. Kehittämistyön arvioinnissa tarkastelin työn suunnittelua, tavoitteiden oikeanlaista asettamista, käytettyjä menetelmiä, työn johdonmukaisuutta, vuorovaikutusta ja sitoutumista (Ojasalo ym. 2018, 47).

Vahvuuksia olivat yhteys nuoriin, sisäinen Facebook-ryhmä, samojen ammattilaisten edelleen samat työtehtävät, hankkeiden ihanat muistot, valokuvat ja tuotokset. Myös Webropol-kysely ja ryhmäkeskustelut menetelminä olivat vahvuuksia. Heikkoudet koin olevan aiheen rajauksessa ja kun tuotoksena oli ainoastaan nuorten kokemusten esiin nostaminen.

Mahdollisuudet on nostaa sosiaalipedagoginen lähestymistapa jälleen keskiöön ehkäisevässä päihdetyössä. Jatkokehittämissä on mahdollista päivittämällä Pää edellä materiaali ajantasaiseksi.

Uhkana on se, että Terveys ry:tä ei enää ole olemassa, joka toteutti hankkeet. Kuka omistaa Pää edellä toimintamallin, kun toteuttaja on fuusioitunut ja nykyään EHYT ry? Saavatko opinnäytetyöni tulokset näkyvyyttä EHYT ry:n arkipäiväisessä toiminnassa?

Koko ajan luotin sekä omaan tekemiseeni että opinnäytetyön ohjaajaani ja niihin ammattilaisiin, joiden kanssa innostuin aiheesta. Oli valtavan tunteikasta, kun nuoret muistelivat, kuinka hankkeissa tuettiin nuorten omien kykyjen kehittymistä, vastuunottoa ja vahvuuksien löytymistä. Antoisaa oli kuulla nuorten kokemuksia yhteisistä prosesseista. Yhdenvertaisella otteella koettu toiminta muistetaan ikuisesti. Sosiokulttuurisella innostamisella vahvistetaan ihmisen osallistumista, aloitekykyä ja vuorovaikutuksellista kasvamista yhdessä muiden kanssa (Nivala & Ryyänen 2019, 205). Opinnäytetyöni perusteella on hyvä nostaa onnistuneiden hankkeiden ydinviesti korokkeelle: tehdään ehkäisevää päihdetyötä yhdessä nuorten kanssa!

LÄHTEET

Aluehallintovirasto 2020. Ehkäisevä päihdetyö. Viitattu 1.10.2020. <https://www.avi.fi/web/avi/ehkaiseva-paihde-tyo#/web/avi/edistynyt-haku%3Bjsessionid%3DE4D830DEDA5F94120FF865A8AB35EBEF>

Dunderfelt, Toni 2010. Ilon psykologia. PS-kustannus.

EHYT ry 2020a. Mitä on ehkäisevä päihdetyö. Viitattu 1.10.2020. <https://ehyt.fi/paihde-peli-info/mita-on-ehkaiseva-paihde-tyo/> (2020)

EHYT ry 2020b. Ehkäisevä päihdetyö nuorisotyössä. Viitattu 14.11.2020 <https://ehyt.fi/wp-content/uploads/2020/09/ept-nuorisotyossa-verkkoon-s.pdf>

Finlex 2015. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä. Viitattu 1.10.2020 <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/20150523?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20ehk%C3%A4isev%C3%A4n%20p%C3%A4ihdety%C3%B6n%20j%C3%A4rjest%C3%A4mist%C3%A4>

Isola, Anna-Maria & Kaartinen, Heidi & Leemann, Lars & Lääperi, Raija & Schneider, Taina & Valtari, Salla & Keto-Tokoi, Anna 2017. Mitä osallisuus on? Juvenes Print. Helsinki.

Koskivirta, Eveliina & Uusivirta, Mari 2020. Vaikuta! Maailman parantajien kirja. Kustantamo S & S. Helsinki.

Leimio-Reijonen, Susanna 2010a. Nuorten päihde- ja mielenterveysongelmien edistäminen – vuoropuhelua ja yhteistoimintaa. Teoksessa Merja Kylmäkoski & Sanna Pylkkänen & Reijo Viitanen (toim.) Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C Oppimateriaaleja 23, 115-131.

Leimio-Reijonen, Susanna 2010b. Pää edellä! Innostu! Innosta! Selvästi innostaja-ainesta -hankkeen loppuraportti. Viitattu 15.11.2020. <http://docplayer.fi/343575-Paa-edella-innostu-innosta-selvasti-innostaja-ainesta-hankkeen-2007-2010-loppuraportti.html>

Mäntysaari, Mikko 2015. Johdantoa evaluaatiotutkimukseen. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 8.10.2020 <https://docplayer.fi/6846112-Johdantoa-evaluaatiotutkimukseen-mikko-mantysaari.html>

Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna 2013. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Viitattu 15.11.2020. <https://www.uef.fi/documents/364780/1847612/Nivala%20Ryyn%C3%A4nen%20Kohti%20sosiaalipedagogista%20osallisuuden%20ideaalia.pdf/82a018a3-5f0a-4c44-8937-7fd4ac2a3879>

Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Gaudeamus Oy.

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritaharju, Jarmo 2018. Kehittämistyön menetelmät. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Poikkeus, Anna-Maija & Rasku-Puttonen, Elina & Lerkkanen, Marja-Kristiina & Kuorelahti, Matti & Siekkinen, Martti & Kuiru, Noona & Nurmi, Jari-Erik 2013. Osallistava koulu syrjäytymisen ehkäisijänä. Teoksessa: Reivinen, Jukka & Vähäkylä, Leena (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Gaudeamus Oy. (111-113).

Poskela, Jarno & Kutinlahti, Pirjo & Hanhike, Tiina & Martikainen, Mikko 2015. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja: TEM-raportteja 67/2015. Viitattu 3.9.2020. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74944/TEM-rap_67_2015_web.pdf?sequence=1

Salo, Ulla-Maija 2015. Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura ry. Viitattu 15.11.2020. file:///C:/users/Anne.Mikkola/work%20folders/Tiedostot/HUMAK/salo_simsalabim_umpikujasta_oivallukseen_sivut_166_190.pdf

Suomen Kuntaliitto, SOSTE ja THL 2020. Innokylä. Viitattu 15.11.2020. <https://innokyla.fi/fi>

THL 2020a. Ehkäisevä päihdetyö. Viitattu 15.11.2020. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeyto>

THL 2020b. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. Viitattu 15.11.2020. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/ehkaisevan-paihdeyton-toimintaohjelma>

THL 2020c. Mitä ehkäisevä päihdetyö on? Viitattu 15.11.2020. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeyto/mita-ehkaiseva-paihdeyto-on>

THL 2020d. Ehkäisevän päihdetyön rakenteet. Viitattu 15.11.2020. <https://thl.fi/fi/-/ehkaisevan-paihdeyton-rakenteet-ovat-vahvistuneet-kunnissa-tyon-laatu-varmistettava>

THL 2017. Tiedä ja toimi. Paikallinen lausunto alkoholihallinnon ja ehkäisevän päihdetyön tukena. & Viitattu 15.11.2020. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132085/TIEDA%cc%88_JA%20TOIMI_Paikallinen_lausunto_WEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen analyysi ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusyhtiö Tammi.

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

<https://webropol.com/s/nuortenkokemuksia>

muksia

Tässä kyselyssä selvitetään nuorten kokemuksia Nuorilta nuorille ja Innostu! Innosta! -hankkeista (2004-2010). Hankkeiden sosiaalipedagoginen viitekehys kiinnostaa taas ehkäisevässä päihdetyössä. Nyt on tärkeää kartoittaa teidän nuorten kokemukset toiminnasta ja hankkeessa olemisen vaikutuksista tässä hetkessä.

Tämän on minun, Anne Mikkolan, HUMAK Yhteisöpedagogin opinnäytetyöni:

"Miten meni noin niin kuin nuorten mielestä?"

Kuinka vaikuttavaa toimintaa Nuorilta nuorille ja Innostu! Innosta! (2004-2010) hankkeissa mukana oleminen oli nuorten näkökulmasta?

Sinikka Korpela on ohjaajani ja kummitätinä tukena on Susanna Leimio. Terkkuja heiltä.

Tietojasi ja vastauksia ei voi tunnistaa. Kysely on nimetön ja vastaukset anonymisoidaan niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa vastauksista.

Varaa vastaamiseen aikaa noin 30 minuuttia. Kyselyn tuloksia käytetään tässä opinnäytetyössä ja opinnäytetyö julkaistaan Theseus-verkkokirjastossa.

Kiitos kaikille kyselyyn vastanneille jo etukäteen! Toivon sydämestäni, että osallistut tutkimukseen.

Tämä kysely on mahdollista tehdä vain kerran. Menetelmänä käytän myös ryhmähaastattelua, joita on la 12.9. klo 15:00 ja to 17.9. klo 18. Linkit etätapaamiseen lähetän myöhemmin. Voit osallistua yhteen ryhmähaastatteluun tai molempiin.

Vastauksesi on kullakin arvoinen. Voit halutessasi jatkolähetää tätä kyselylinkkiä hankkeissa mukana olleille nuorille ja varmistaa, että mahdollisimman moni hankkeissa ollut nuori vastaisi tähän kyselyyn.

😊 kiittäen Anne Mikkola, EHYT ry:n aluekoordinaattori ja HUMAK YP- opiskelija p. 044 055 9920

anne.mikkola@humak.fi

1. Olet
Nainen Mies Joku muu
2. Kotipaikkasi hankkeiden aikana 2004-2010

Etelä-Suomi (Uusimaa, Kana-Häme, Päijät-Häme, Kymenlaakso ja Etelä-Karjala)
 Itä-Suomi (Pohjois-Savo, Etelä-Savo ja Pohjois-Karjala)
 Keski-Suomi (Keski-Suomi)
 Länsi-Suomi (Varsinais-Suomi, Satakunta, Pirkanmaa, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa)
 Pohjois-Suomi (Kainuu, Lappi, Pohjois-Pohjanmaa)

3. Miksi lähdit mukaan aikoinaan hankkeeseen. Valitse 1-3 merkittävintä asiaa
 - Tahdoin tehdä vaikuttavaa työtä
 - Tahdoin vaikuttaa nuorten ja oman ikäisteni päihteiden käyttöön
 - Minulla ei ollut muutakaan harrastusta
 - Mainos ja kutsu olivat niin houkuttelevat
 - Kaverini pyysi
 - Opettaja, nuorisotyöntekijä tai joku muu aikuinen ehdotti
 - Tahdoin osallistua taustojen ja arvojen vuoksi
 - Joku muu, mikä?

4. Kerro joku itsellesi merkittävä kokemus hankkeesta toimimisesta?

5. Arvioi asteikolla 1-5, kuinka paljon osallistumisesi hankkeen toimintaan vaikutti sinun omiin valintoihisi silloin teini-ikäisenä? Erittäin vähän (1) – erittäin paljon (5).
 - Tupakan tai nuuskan kokeilu tai käyttö
 - Alkoholin kokeilu tai käyttö
 - Kannabiksen kokeilu tai käyttö
 - Muiden päihteiden kokeilu tai käyttö
 - Päihteetön elämä

6. Arvioi asteikolla 1-5, miten hankkeen arvot (osallisuus, yhteisöllisyys, yhteistoiminta) vaikuttavat sinuun nyt aikuisena. Erittäin vähän (1) vai erittäin paljon (5).
 - Päihteiden käyttöösi
 - Tupakointi/nuuskan käyttöösi
 - Toimintaan yhteisöissä
 - Rohkeus vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin
 - Rohkeutta ottaa päihdeasiat puheeksi
 - Tahtoa toimia vertaisena

7. Anna pisteitä 1-5, kuinka vaikuttavia tai tärkeitä seuraavat teemat olivat kokemuksesi mukaan? Vähemmän vaikuttavaa/tärkeää (1) – erittäin vaikuttavaa/tärkeää (5).
 - Yhteisöllisyys
 - Nuoret ja aikuiset yhdessä
 - Jokaisen nuoren kuuleminen
 - Osallisuus
 - Vaikuttaminen
 - Päihteetön tekeminen
 - Muiden paikkakuntien nuorten tapaaminen

Yhdessäolo
Aito vuorovaikutus

8. Ovatko edellisessä kysymyksessä 7.asiat, joille olet antanut 5 pistettä, sinulle edelleen tärkeitä?
Kyllä, Ei, Osittain, En osaa sanoa
9. Mikä oli hankkeissa kokemuksesi perusteella
Hauskinta
Opettavaisinta
Kurjinta
Hämmäntävintä
Muistorikkainta
Hyödyllisintä
10. Mitä asioita tai toimintaa olisi voitu hankkeiden aikana tehdä enemmän? Mitä jäi puuttumaan?
11. Teetkö ehkäisevää päihdetyötä jollakin tavalla tai tasolla tällä hetkellä?
12. Aiotko osallistua ryhmähaastatteluun Teams-etäyhteydellä?
La 12.9. klo 15:00
To 17.9. klo 18
En tiedä
Mahdollisesti
En
13. Linkin ryhmähaastatteluun voi lähettää sähköpostiosoitteeseen

Super-kiitos vastauksestasi! Tämän kyselyn avulla saamme tärkeää tietoa teidän nuorten kokemuksista! Ollaan yhteyksissä! Tietosuoja-asetuksen GDPR mukaisesti tiedot hävitetään asianmukaisesti. Kiitos vastauksesta!

LÄHETÄ

Liite 2 Ryhmähaastattelu runko: kokemuksesi hankkeessa toimimisesta nyt aikuisena Teams-alustalla 12.9.2020 klo 15-16:30 ja to 17.9.2020 klo 18-19:30

14:45 Laitteet kuntoon, äänen ja kuvan tarkistuksia ja tunnelman luontia

15:00 Tervetuloa, esittely, tavoite, aikataulu, chatiin nimet ja hankepaikkakunta, vaihtolovelvollisuus, anonymiteetti, tallentaminen teema -keskusteluista alkaen

- **Oma nimi ja hankepaikkakunta, jossa toimit**

15:15 Mitä kuuluu kierros? 3-5 min/nuori, 2-3 min/aikuinen

- **Mitä sinulle kuuluu? Mitä haluat kertoa itsestäsi kaikille?**

15:40 Teema 1 ja siihen kysymykset (TALLENNUS ALKAA)

- **Miksi lähdit mukaan? Merkittävin asia, kun jatkoit hankkeessa?**

16:00 Teema 2 ja siihen kysymykset

- **Mitkä hankkeessa esiin tulleet asiat mahdollisesti vaikuttavat edelleen omassa arjessa?**

16:20 Loppu fiiliskierros ja kiitos

- **Terveisesi hankkeen aikuistoimijoille, nuorille ja koko hankkeelle**

Tavoitteena

- fiilistellään tapaamista, kuullaan ja kuunnellaan
- kuullaan nuoria 2 teemasta ja jokainen ääneen puhuttu on luottamuksellista

Kyselylomakkeessa:

- Teema 1: Miksi lähdit mukaan hankkeeseen? Merkittävin asia kun jatkoit hankkeessa? Kyselyssä 73% Opettaja, nuorisotyöntekijä tai joku aikuinen ehdotti, 60% tahtoin tehdä vaikuttavaa työtä, 47% tahtoin vaikuttaa nuorten ja oman ikäisteni päihdeiden käyttöön, 40% kaverini pyysi

- Teema 2: Mitkä hankkeessa esiin tulleet asiat mahdollisesti vaikuttavat edelleen omassa arjessa? Minkälaisia vaikutuksia hankkeen toiminnalla ja arvoilla on nyt elämässäsi? Kuvaa kokemus: nuoret ja aikuiset yhdessä, aito vuoropuhelu, vaikuttaminen). Kyselyssä asteikolla 1-5 eniten vastattiin toimintaan yhteisössä 4,1, rohkeus vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin 3,8, rohkeus ottaa päihdeasiat puheeksi 3,7, tahtoa toimia vertaisena 3,6.